

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การส่งเสริมการปศุสัตว์เป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากงานพัฒนาการปศุสัตว์มีบทบาทพร้อมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยกรมปศุสัตว์มีเจ้าหน้าที่หลักประจำท้องถิ่น คือปศุสัตว์อำเภอ สัตวแพทย์เจ้าพนักงานสัตวบาลของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และหน่วยงานกรมปศุสัตว์ในภูมิภาคเป็นผู้ปฏิบัติงาน/โครงการที่สนับสนุนการเกษตร ทำให้เกษตรกรมีความรู้ สนใจที่จะหันมาประกอบ การด้านปศุสัตว์ ทำให้มีอาหารโปรตีนบริโภคมีรายได้เพิ่มขึ้นให้แก่ครอบครัว เป็นผลของการพัฒนาการปศุสัตว์ที่น่าพึงพอใจ สำหรับการพัฒนาในช่วงเวลานั้น อาจกล่าวได้นั้นคือส่วนหนึ่งของภาพลักษณ์การพัฒนาการปศุสัตว์ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในอดีต (กรมปศุสัตว์ , 2540:1)

ผลกระทบของการพัฒนาการปศุสัตว์ในอดีตที่ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันคือ จำนวนสัตว์ชนิดต่าง ๆ และผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์มีจำนวนน้อยลง จำนวนกระบือของประเทศที่ ลดลงมากถึง 4-5 เปอร์เซ็นต์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ทำเลการเลี้ยงสัตว์ สาธารณะที่เคยอุดมสมบูรณ์ และเพียงพอมีพื้นที่น้อยลง เกษตรกรยังไม่สามารถเลี้ยงตนเองและ ตัดสินใจในการเลือกรูปแบบการประกอบอาชีพของตน ผลกระทบนี้มีสาเหตุมาจากกระแสการ เปลี่ยนแปลงสังคม และผลการพัฒนาที่ขาดความสมดุล และระบบที่ต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อแก้ไขผล กระทบจากการพัฒนาที่ผ่านมา และก้าวไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาการปศุสัตว์ที่พึงปรารถนาใน ระยะยาวสำนักงานปศุสัตว์จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ ทั้งด้านความรู้ ความ สามารถ ทักษะในการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีระบบต่อเนื่อง มีสุขภาพพลานามัยที่ดี มี คุณธรรม สามารถปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม และการ ปกครองเป็นยุทธศาสตร์หลักสำคัญที่จะทำให้ ข้าราชการกรมปศุสัตว์มีการพัฒนาการปศุสัตว์ของ ประเทศ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในการพัฒนากรมปศุสัตว์และการพัฒนากิจการปศุสัตว์ให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของกรมปศุสัตว์ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวคือผล

ของการพัฒนาการปศุสัตว์จะทำให้ปศุสัตว์มากพอแก่การบริโภคภายในประเทศ และส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ปศุสัตว์ต้องปราศจากโรคระบาดสัตว์และโรคสัตว์ติดคน ประชาชนได้บริโภคสินค้าปศุสัตว์ที่มีมาตรฐานด้านคุณภาพ สะอาด ถูกสุขลักษณะอนามัย เท่าเทียมกับมาตรฐานสากล (กรมปศุสัตว์, 2540:1)

กรมปศุสัตว์เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นกรม เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2485 โดยยกฐานะจากกองสัตว์รีขันธ์และกองสัตว์บาลของกรมเกษตรและประมง เพื่อให้สามารถขยายงานออกไปอย่างกว้างขวางและเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศอย่างมาก (พิธิษฐ, 2526:4) ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการของกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ.2527 ได้แบ่งส่วนราชการออกเป็นการบริหารราชการส่วนกลางและการบริหารราชการส่วนภูมิภาค การบริหารราชการส่วนกลาง ประกอบด้วยหน่วยงานระดับกองจำนวน 13 กอง และสำนักงานปศุสัตว์เขตจำนวน 9 เขต สำหรับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ประกอบด้วยสำนักงานปศุสัตว์จำนวน 73 จังหวัด สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ 741 อำเภอ (กรมปศุสัตว์, 2534 : 1)

แหล่งผลิตสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพรองจากการปลูกพืช แต่การเลี้ยงสัตว์ที่เป็นในปัจจุบันทั้งภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการเลี้ยงแบบหลังบ้านหรือเลี้ยงแบบตามมีตามเกิด ซึ่งเป็นการยากต่อการควบคุมและจัดการของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอทั้งสองภาค ผลที่ตามมาคือการเกิดโรคระบาด โรคติดต่อจากสัตว์สู่สัตว์ และสู่มนุษย์ได้ จึงจำเป็นต้องมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ด้านวิชาการต่าง ๆ ในการสุขาภิบาลสัตว์ โดยเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอซึ่งรับนโยบายจากส่วนกลาง นำมาถ่ายทอดสู่เกษตรกรทำให้เกิดการยอมรับวิทยาการใหม่ ๆ ดังนั้นจะเห็นแล้วว่า ปศุสัตว์อำเภอต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ และการพัฒนาการปฏิบัติงานของปศุสัตว์อำเภอได้ก็คือ การนิเทศงานจากส่วนกลางเพื่อปรับปรุงความรู้ ความสามารถอยู่เสมอ เพื่อลดอัตราความเสียหายจากการประกอบอาชีพการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรลงได้ จากระบบส่งเสริมการปศุสัตว์ต่อไป กรมปศุสัตว์มีระบบส่งเสริมการปศุสัตว์ที่ประกอบด้วยระบบ 6 ระบบย่อย คือ ระบบโครงสร้างงานบริหารงานปศุสัตว์ ระบบข้อมูลและแผนงาน ระบบการปฏิบัติงานในพื้นที่ ระบบการฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี ระบบการสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และระบบการติดตามและนิเทศงาน ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริการสนับสนุนตอบสนองด้วยวิชาการ และปัจจัยจำเป็นอื่น ๆ ต่อการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ของประเทศ (กรมปศุสัตว์, 2540 : 1)

หน่วยงานในระดับภูมิภาคประกอบด้วย สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดและสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ มีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการปศุสัตว์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติงานสัมผัสใกล้ชิดกับเกษตรกรโดยตรง (ปรีดา, 2534 :16) โดยเฉพาะปศุสัตว์อำเภอ แต่ปรากฏว่าการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานประสบปัญหาต่างๆมากมาย โดยเฉพาะปัญหาในการปฏิบัติงานตามนโยบายและแผนการดำเนินงานที่สำคัญระดับหนึ่งคือ การนิเทศติดตามและประเมินผล ซึ่งระบบนี้จะเกี่ยวข้องกับ การดำเนินงานตั้งแต่แรกจนเสร็จสิ้นภาระกิจของงาน และโครงการนั้นๆ (กรมปศุสัตว์, 2539 : 2) หรือกล่าวได้ว่าปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง ที่ทำให้งานส่งเสริมการปศุสัตว์ประสบกับความสำเร็จของงาน คือ การนิเทศงานเนื่องจากการนิเทศงานเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความสำเร็จของงานโดยการสั่งการ ดูแลแนะนำช่วยเหลือสนับสนุนและจูงใจให้มีการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนช่วยสร้างสรรค์ ปรับปรุงแก้ไขปัญหา วัดผลและความก้าวหน้าของงาน ขจัดความขัดแย้งรวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจและเพิ่มขีดความสามารถของผู้ปฏิบัติให้สูงขึ้น (พะเยาว์, 2534 : 30)

ดังนั้นปศุสัตว์อำเภอจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้งานส่งเสริมการปศุสัตว์บังเกิดผลดีแก่เกษตรกรอย่างแท้จริง ทั้งยังต้องเป็นผู้มีความสามารถในงานด้านส่งเสริมการปศุสัตว์และงานด้านบริหาร ในทางตรงกันข้ามหากปศุสัตว์อำเภอไม่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน ไม่สามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้มีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้งานส่งเสริมการปศุสัตว์ประสบกับความล้มเหลวได้ ไม่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้ อันจะส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ และแก่เศรษฐกิจของชาติโดยรวม (บุญเลิศ, 2536 : 50)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นที่สมควรจะได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการยอมรับการนิเทศงานส่งเสริมการปศุสัตว์ของปศุสัตว์อำเภอระหว่างภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งทั้งสองภาคมีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตทางการปศุสัตว์แต่ผลผลิตได้อย่างไม่เต็มที่และประสบปัญหามากมาย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการยอมรับการนิเทศ และการเปรียบเทียบความต้องการรับการนิเทศ เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง และการพัฒนาการนิเทศงานส่งเสริมการปศุสัตว์ให้ถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการยอมรับการนิเทศงาน ส่งเสริมการปศุสัตว์ของปศุสัตว์อำเภอ ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาความต้องการรับการนิเทศงานส่งเสริมการปศุสัตว์ของปศุสัตว์อำเภอในภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ทำให้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการนิเทศ และ ส่งเสริมการปศุสัตว์ระดับจังหวัด ระดับอำเภอในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงและพัฒนาระบบการนิเทศงาน ส่งเสริมการปศุสัตว์เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยของผู้สนใจต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

ปศุสัตว์อำเภอที่มีพื้นที่ปฏิบัติงานในภาคเหนือ กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการยอมรับการนิเทศงานส่งเสริมการปศุสัตว์ในบางเรื่องที่แตกต่างกัน

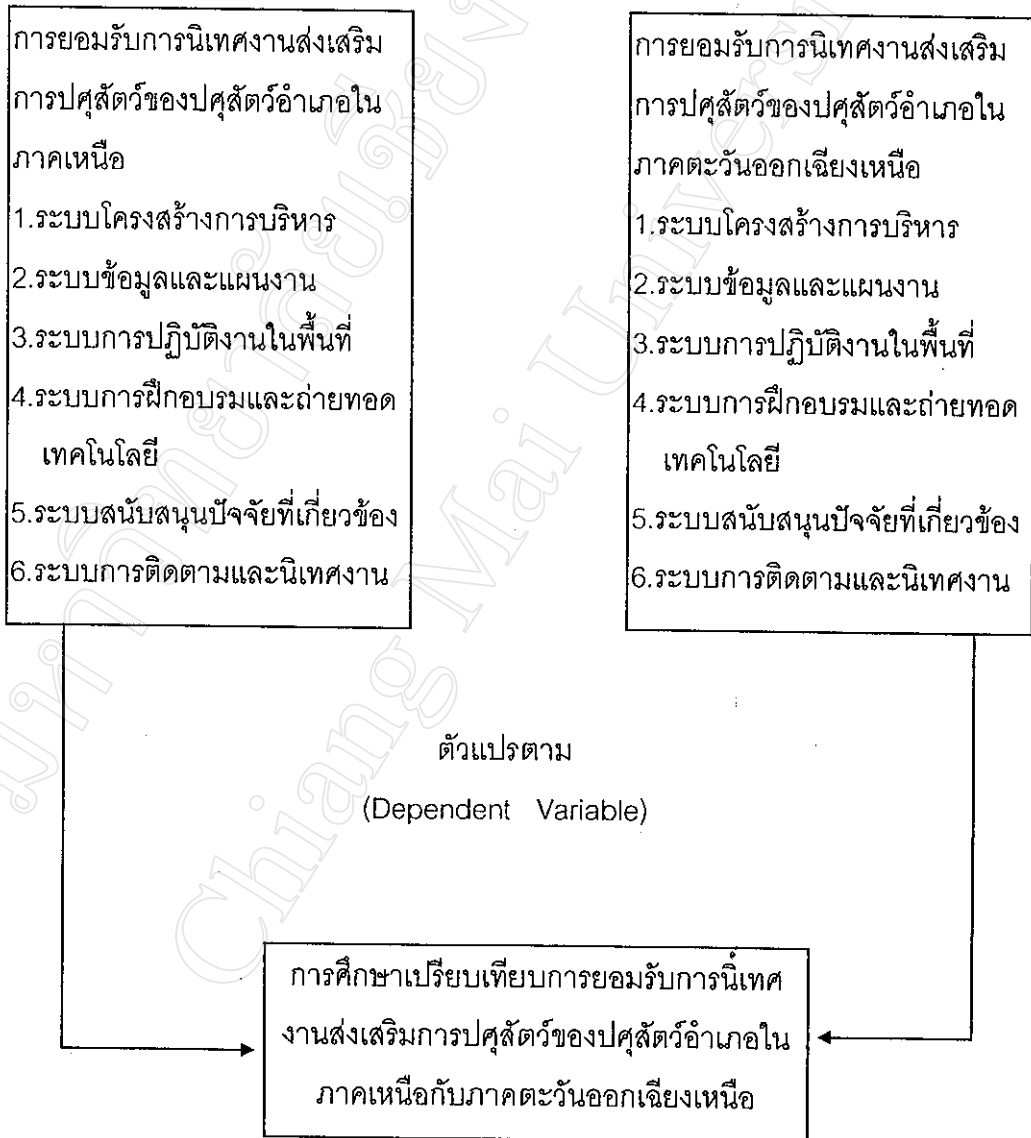
ขอบเขตและวิธีการวิจัย

ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบการยอมรับการนิเทศงานส่งเสริมการปศุสัตว์ของ ปศุสัตว์ระหว่างภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการนิเทศ ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในระบบส่งเสริมการปศุสัตว์ที่เป็นอยู่ ส่งผลให้การปฏิบัติงานส่งเสริมการ ปศุสัตว์ที่เป็นอยู่มีประสิทธิภาพที่ดีเหมาะสมกับการนิเทศ

กรอบแนวความคิด

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

คำนิยามศัพท์

การยอมรับการนิเทศงานส่งเสริมการปศุสัตว์ของปศุสัตว์อำเภอ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอยอมรับและนำเอาความรู้จากการได้รับการนิเทศงานส่งเสริมการปศุสัตว์จากผู้นิเทศงานไปปฏิบัติงาน หลังจากได้รับการนิเทศงาน เพื่อให้งานส่งเสริมการปศุสัตว์บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ลักษณะและคุณสมบัติประจำตัวของปศุสัตว์อำเภอที่เป็นอยู่จริง เช่น อายุ ระดับการศึกษา อายุที่รับราชการ อายุในการดำรงตำแหน่งปศุสัตว์อำเภอ อัตราเงินเดือนที่ได้รับ

อายุ หมายถึง จำนวนระยะเวลาเป็นปีของปศุสัตว์อำเภอ ที่ใช้ตอบแบบสอบถามตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน อายุที่รับราชการในกรมปศุสัตว์ และอายุที่รับราชการในกรมปศุสัตว์ขณะที่ดำรงตำแหน่งปศุสัตว์อำเภอ

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของปศุสัตว์อำเภอขณะดำรงตำแหน่ง

การนิเทศ หมายถึง การให้คำแนะนำปรับปรุงช่วยเหลือให้เกิดการพัฒนาโดยความร่วมมือร่วมใจของผู้ถูกนิเทศด้วย หากจะต้องมองสภาพของอดีต ปัจจุบันและอนาคตด้วย ให้เหมาะสมกับการทำงาน กระตุ้นให้สนใจงานและเสนอวิธีการทำงาน งานนั้นจะวัดและประเมินผลประสิทธิผลการทำงาน

การนิเทศงานส่งเสริมการปศุสัตว์ หมายถึง กระบวนการที่เจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการนิเทศงานส่งเสริมการปศุสัตว์ทุกระดับออกไปควบคุม ดูแล ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการปฏิบัติงานของปศุสัตว์อำเภอ เพื่อให้การปฏิบัติงานส่งเสริมการปศุสัตว์เป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนด และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

ระบบโครงสร้างการบริหาร หมายถึง วิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล การบริหารงานส่งเสริมการปศุสัตว์ การบริหารงบประมาณ การบริหารสำนักงานและการบริหารอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ

ระบบข้อมูลและแผนงาน หมายถึง วิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำระบบข้อมูลและแผนงาน การดำเนินงานจัดเก็บข้อมูลปศุสัตว์และวิธีการจัดเก็บข้อมูล การจัดทำกรอบแนวทางการพัฒนาปศุสัตว์ประจำอำเภอ การจัดทำแผนพัฒนาตามกรมปศุสัตว์ระยะสั้นและระยะยาว การจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี การจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำเดือน การปรับปรุงและพัฒนาาระบบข้อมูลและแผนงานในการปฏิบัติงาน

ระบบการปฏิบัติงานในพื้นที่ หมายถึง วิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำทะเบียนครัวเรือน ผู้เลี้ยงสัตว์ การจัดตั้งอาสาพัฒนาปศุสัตว์ การนำเสนอทางเลือกอาชีพปศุสัตว์ให้แก่เกษตรกร การสร้างปัจจัยสนับสนุนการส่งเสริมและพัฒนาปศุสัตว์ในพื้นที่ และการหาเงินทุนในการพัฒนา

ระบบการฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี หมายถึง วิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแกนนำในการถ่ายทอดเทคโนโลยี การสร้างและสรรคหาวិทยากร การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการฝึกอบรมและการส่งเสริมการปศุสัตว์แบบกลุ่มแบบมวลชนและการใช้สัตหัตศุปกรณ์ในการนิเทศ

ระบบสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้อง หมายถึง วิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาบุคลากรที่เหมาะสม ด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ด้านงบประมาณการดำเนินการ และด้านการประสานงาน

ระบบการติดตามและนิเทศงาน หมายถึง วิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งทีมงานติดตามและนิเทศงานส่งเสริมการปศุสัตว์ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมงานติดตามและนิเทศงาน และจัดทำแผนและรายงานผลการติดตามและนิเทศงาน

ผู้นิเทศระดับจังหวัด หมายถึง ปศุสัตว์จังหวัด ผู้ช่วยปศุสัตว์จังหวัดฝ่ายบริหาร ผู้ช่วยปศุสัตว์จังหวัดฝ่ายวิชาการ นักวิชาการปศุสัตว์ นักวิชาการต่างๆ เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานต่างๆ ในระดับจังหวัด

ผู้นิเทศระดับเขต หมายถึง ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการปศุสัตว์ระดับเขต ที่ปฏิบัติงานในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้รับการนิเทศ หมายถึง ปศุสัตว์อำเภอที่ปฏิบัติงานในระดับอำเภอ และกิ่งอำเภอในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปศุสัตว์อำเภอ หมายถึง เจ้าหน้าที่บริหารงานการปศุสัตว์ซึ่งกรมปศุสัตว์ได้มอบหมายให้ออกไปปฏิบัติงานตามภารกิจหน้าที่ที่ประจำในส่วนภูมิภาค คือ อำเภอ ในตำแหน่งปศุสัตว์อำเภอ ที่ตนรับผิดชอบในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 430 คน

ความถี่ในการนิเทศ หมายถึง จำนวนครั้งต่อเดือนที่ผู้นิเทศออกไปนิเทศงานส่งเสริมการปศุสัตว์ให้แก่ปศุสัตว์อำเภอ

วิชาการ หมายถึง วิชาความรู้ทักษะ ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับด้านปศุสัตว์ที่นิเทศแก่ปศุสัตว์อำเภอ

การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ หมายถึง การฝึกอบรมและให้ความรู้ทั้งในและนอกรูปแบบ การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ตลอดจนการสาธิตทดลอง รวมทั้งการกระทำใดๆก็ตามอัน เป็นการกระจายความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ และการให้บริการไปสู่เกษตรกร ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงสัตว์ ของเกษตรกรให้หันมาเลี้ยงสัตว์ โดยใช้เทคนิคและวิธีการ ที่ทันสมัยในการดูแลสัตว์เศรษฐกิจของตน

การใช้สื่อ หมายถึง การใช้อุปกรณ์ช่วยในการนิเทศงานของวิทยากรเพื่อให้ผู้ศัลสัตว์ อำเภอดได้เข้าใจในเนื้อหาของการนิเทศยิ่งขึ้น ได้แก่ ภาพถ่าย เทปบันทึกภาพ เอกสาร

ภาคเหนือ หมายถึง พื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งแบ่งเขตตามประกาศของกระทรวง มหาดไทยประกอบด้วย 154 อำเภอ ใน 17 จังหวัดของภาคเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แบ่ง เขตตามประกาศของกระทรวงมหาดไทยประกอบด้วย 246 อำเภอ ใน 19 จังหวัดของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ